

Dějiny

Herodotos

Toto jest

Hérodota z Halikarnéssu vyprávění o dějinách, aby časem neupadlo v zapomenutí, co lidé vykonali,

aby se zachovala sláva velikých a podivuhodných činů, které dokázali jednak Řekové, jednak barbari,

a konečně, proč mezi sebou Řekové i barbari vedli války.

DĚJIN HÉRODOTA

HALIKARNÉSSKÉHO

KNIHA PRVNÍ, NADEPSANÁ

KLEIÓ

[1] Perští dějepisci tvrdí, že příčinu k rozbrojům zavdali Foiničané. Když prý totiž přišli od takzvaného Rudého moře k našemu moři* a usídlili se na tom území, kde bydlí i nyní, začali ihned podnikat daleké námořní cesty. Rozváželi egyptské a asyrské zboží a mimo jiné prý přišli také do Argu. Argos tehdy v zemi nyní nazývané Řeckem vynikal nade všechna města. Když tedy Foiničané přišli do řečeného Argu, vyložili své zboží na prodej. Pátý nebo šestý den po příjezdu měli již skoro všechno vyprodáno, a tu prý přišlo na pobřeží mnoho žen a mezi nimi i královská dcera. Jmenovala se, jak uvádějí Řekové, íó, dcera Inachova. Zeny se zastavily u lodní zádi, aby nakupovaly zboží, které se jim líbilo, avšak Foiničané se domluvili a přepadli je. Většině žen se prý podařilo utéci, avšak íó byla spolu s několika jinými chycena. Foiničané prý ji uvrhli do lodi a odpluli do Egypta.

[2] Tak se podle Peršanů (ale nikoli podle Řeků) dostala íó do Egypta a tato událost se stala začátkem vzájemných příkoří. Po této události prý někteří z Řeků (jména Peršané uvést nedovedou) přišli do Tyru ve Foinikii a unesli královskou dceru Európu. Byli to asi Krétané. Tak prý se Foiničanům dostalo oplátky za půjčku. Potom prý se Řekové provinili další křivdou. Vypravili se s válečnou lodí* do Asie v zemi Kolchidské a k řece Fásis, a když tam pořídili ostatní, kvůli čemu se vypravili, uloupili královskou dceru Médeiu. Kolchidský král prý pak poslal do Řecka hlasatele, aby žádal o zadostiučinění za únos a o vrácení dcery. Řekové prý však odpověděli, že Asiáté jim také nedali zadostiučinění za únos argejské íó, že tedy ani oni ničeho neposkytnou.

[3] Ve druhé generaci po těchto událostech, když o nich uslyšel, chtěl Alexandros, syn Priamův, získat manželku z Řecka únosem, jak vypravují Peršané. Předem věděl, že za ni neposkytne náhradu, neboť ani Řekové ji neposkytli. Unesl tedy Helenu a Řekové se rozhodli poslat nejdříve posly se žádostí, aby Helenu vrátil a dal pokutu za únos. Proti jejich výčitkám však Trojane poukazovali na únos Médeiu, za který Řekové náhradu nedali a Médeiu na požádání také nevydali, a nyní prý chtějí dostat náhradu od jiných.

[4] Až do těch časů šlo jenom o vzájemné únosy, od té doby však se Řekové velice provinili, neboť začali s válečnými výpravami do Asie ještě dříve než Asiaté do Evropy. Únosy žen prý považují Peršané za činy lidí nespravedlivých a chtějí se mstít za únosy za nerozum; moudří lidé se o unesené ženy nestarají, neboť je prý jasné, že by k jejich únosu nedošlo, kdyby samy nechtěly. Oni sami, říkají Peršané, se vůbec nestarali o ženy, které byly uneseny z Asie. Řekové prý však pro jednu ženu z Lakedaimonu sebrali velikou výpravu a po příchodu do Asie vyvrátili moc Priamovu. Od té doby prý vždycky považují řecký živel za sobě nepřátelský. Na Asii totiž a na barbarské národy, které ji obývají, činí si nárok Peršané, kdežto Evropu a území řecká považují za cizinu.

[5] Tak prý se to udalo podle Peršanů a v dobytí Tróje shledávají počátek svého nepřátelství vůči Řecku.

Foiničané, pokud jde o ío, s Peršany nesouhlasí. Neunesli prý ji do Egypta násilím, nýbrž protože se v Argu spustila s kapitánem lodi. Když prý zjistila, že je těhotná, ostýchala se před rodiči a odplula s Foiničany dobrovolně, aby se na to nepřišlo.

Takové věci vypravují Peršané a Foiničané. Já se však nepustím do rozboru, zda se to stalo tak či onak. Označím toho, o kom sám vím, že začal s bezprávnými činy vůči Řekům, a budu pokračovat ve vyprávění; podrobně proberu osudy měst malých i velkých. Neboť z těch, která byla kdysi veliká, se většinou stala města bezvýznamná, a naproti tomu ta, která jsou velká za mých časů, byla původně nepatrná. Víم totiž, že lidský blahobyt nezůstává nikdy trvale stejný, proto budu pamatovat na obojí stejnou měrou.

[6] Kroisos byl původem Lyd. Byl synem Alyattovým a byl vládcem národů, které sídlí na západ od řeky Halys, jež teče od jihu mezi Sýrií* a Paflagonií a na severu se vlévá do moře, zvaného Pohostinné. Tento Kroisos byl první z barbarů, o němž víme, že si některé z Řeků podrobil, aby mu odváděli poplatky, a jiné že si získal za přátele. Podrobil si Ióny, Aioly a Dory, sídlící v Asii, a přátelství uzavřel s Lakedaimonskými. Před vládou Kroisovou byli všichni Řekové svobodní, neboť vpád Kimmeriů do Iónie za časů před Kroisem neznamenal pro města katastrofu, protože to byl jenom loupežný nájezd.

[7] Vláda, která původně patřila rodu Héraklovců, přešla na rod Kroisův, na takzvané Mermnadovce, následujícím způsobem. Kandaulés, kterého Řekové nazývají Myrsilem, byl vládcem v Sardech; byl to potomek Héraklovasyna Alkaia. Prvním sardským králem z rodu Héraklova byl Agrón, syn Ninův, syna Bélova, syna Alkaiova, a Kandaulés, syn Myrsův, byl posledním. Před Agrónem kralovali v té zemi potomci Lýda, syna Atyova, od kterého dostal veškerý lydský národ své jméno. Dříve se jmenovali Méiové. Na základě boží věštby odevzdali potomci Lýdovi vládu Héraklovcům, kteří pocházeli z otrokyně Iardanovy* a Hérakla. Héraklovci vládli po dvaadvacet generací, pět set pět let; syn přejímal vládu od otce až po Kandaula, syna Myrsova.

[8] Kandaulés byl velice zamilován do své manželky a ve své lásce se domníval, že má za manželku daleko nejkrásnější ze všech žen. Měl mezi svými tělesnými strážci Gyga, syna Daskylova, který byl jeho oblíbencem, a tomu se svěřoval i s nejdůležitějšími záležitostmi; tomu také nadměru vychvaloval krásu své ženy, neboť byl o ní přesvědčen. Neuplynulo mnoho času a Kandaulés, kterého měl stihnout zlý osud, pravil Gygovi:

"Zdá se mi, že mi, Gygu, nevěříš, když ti líčím krásu své ženy; uším ostatně lidé méně věří nežli očím. Postarej se, abys ji viděl nahou."